

Пенсионната реформа в Словакия

Мартин Хрен*

martin.chren@hayek.sk

Всеки човек знае, че някога в бъдещето ще настъпи денят, когато той или тя няма да може да разчита повече на своите продуктивни възможности. Да остарееш не е изненадващо. Остаряването и пенсионирането са безпощадни, но добре известни факти, които всеки от нас очаква. Всеки от нас трябва да се изправи срещу проблема да си осигури жизнения стандарт, на който се е радвал когато е бил млад и способен да се грижи за себе си със собствената си работа, със собствените си ръце.

Грижата за пенсионираните хора в Словакия дълго време беше една от задачите на правителството. Чрез Агенцията за социално осигуряване – институция извън държавния бюджет, която събира пенсионните осигуровки и плаща пенсии на възрастните, роднините на починалите и на инвалидите, правителството гарантираше, че всеки ще получи пенсия за старост, болест и по наследство.

Подобна система поне на пръв поглед е изгодна за всички. Държавата се грижи за гражданите си и им гарантира добре платена почивка след пенсиониране като им дава задоволителна по размер замяна на заплатата им.

Истината обаче е различна и то не само в Словакия. Едва ли има някой доволен от системата. Пенсиите намаляват, тъй като държавата се проваля в изпълнението на задачата си да осигури достатъчна и достойна пенсия. Самата пенсионна система е изцяло в ръцете на политиците и осигуровките, т.е. данъците, нарастват.

Словашката пенсионна система беше типична некапиталова разходопокривна система за социално осигуряване. Това означава, че всички работници плащаха пенсионни осигуровки пропорционално на заплатите си в една огромна кошница – Агенцията за социално осигуряване. Веднага след получаването им агенцията плаща тези пари за всички видове пенсии. Никакви средства не се натрупват и почти всички се използват за незабавно потребление. Това е система на определени пенсии, което означава, че размерът на пенсиите за старост не зависи от вноските в общата кошница, а вместо това изчислението на пенсията се базира на формула, определена със закон.

Подобна разходопокривна система първо е приложена от пруския канцлер Ото фон Бисмарк в края на деветнадесети век. След това тя придобива голяма популярност и се разпространява в повечето от развитите днес страни по целия свят. За съжаление тази популярност създаде една от най-големите заплахи за икономиките на всички цивилизовани страни в модерния свят – тиктакащата бомба на неустойчивите пенсионни системи. Всички страни, като започнем от Съединените щати, Франция и Германия и достигнем до Словакия, трябва да се изправят пред тази некапиталова пенсионна бомба.

Неустойчивата разходопокривна система

“Един призрак броди по света. Това е призракът на колабиращите пенсионни системи.” – по този начин г-н Хосе Пинера перифразира известните думи на Карл Маркс. Това е този

---

* Авторът работи във фондация “Ф. А. Хайек” в Братислава. Той е член на екипа за пенсионна реформа в Министерството на социалните грижи на Словакия през 2002 – 2003 г. и е съавтор на книгата “*Dôchodková reforma po Slovensky*” (“Пенсионната реформа: начинът на Словакия”), публикувана през 2004 г.¹

призрак, който г-н Пинера – чилийски икономист и автор на най-успешната в историята пенсионна реформа – използва като аргумент за радикалната промяна на разходопокривната пенсионна система в Чили. Неговата програма е успешен и вдъхновяващ пример за пенсионна реформа за повече от 30 страни по света.

Но защо г-н Пинера мисли, че некапиталовата пенсионна система не би могла да бъде подобрена и е необходима промяна на самата система? И защо групата от икономисти, които са разтревожени от кризата на застаряващото население, нараства всеки ден? Един от последните изтъкнати експерти е Алан Грийнспан, оглавяващ американската Федерална резервна система, който твърди, че американската социалноосигурителна система ще банкрутира след петнадесет години ако не се направи нищо по въпроса. Не работиха ли тези системи в десетки страни в продължение на почти век без никакви осезаеми проблеми?

Има две причини за колапса на разходопокривните системи в съвременния свят, като и двете са демографски. Коефициентът на раждаемост намалява през последното десетилетие, докато поколението на бума на раждаемостта след Втората световна война започна да достига пенсионна възраст. В повечето от съвременните страни групата на пенсионерите, които вземат от общата кошница нараства, докато има все по-малко и по-малко работници в производителна възраст. Заедно с това здравеопазването и качеството на живота бързо се подобряват, което води до по-висока продължителност на живота. Затова днес не само има повече пенсионери – те също така живеят и взимат пенсии по-дълго време.

Днес в Словакия на 100 пенсионери се падат около 132 работници. Ако сегашната демографска тенденция се запази непроменена през 2040 г. на 100 работници ще се падат 132 пенсионери - получаващите пенсии от общата кошница ще надвишават по брой внасящите в нея. С други думи всеки работник ще трябва да плаща осигуровки, за да покрие пенсията на повече от един пенсионер.

Когато канцлерът Бисмарк прилага разходопокривната система за своите бюрократи тя работи перфектно главно заради факта, че пенсионната възраст е 60 години, а средната продължителност на живота е била под 63 години. Кошницата, получаваща задължителни осигуровки за средно почти 40 години, няма проблеми да плаща пенсии за средно само 3 години... След времето на Бисмарк обаче ситуацията се промени драматично. И демографските прогнози не предвиждат по-бляскаво бъдеще за разходопокривната система.

Въпреки че демографията е един от най-познатите проблеми на некапиталовата система, тя не е единствена. Има много други аргументи защо подобна система е вродено неустойчива. Някои от аргументите включват морала: колкото по-добре са хората (колкото по-дълго живеят), толкова по-зле е разходопокривната система. Представете си, че днес е открито лекарство за рака: това би била страхотна новина за цялото човечество. Нашите приятели ще спрат да умират от рак, милиони хора биха живели по-дълъг и по-добър живот. Но това ще е лоша новина за разходопокривната система: повече хора, които живеят по-дълго означават повече пенсии за плащане и по-високи дефицити в пенсионната кошница. Всъщност, с развитието на движението срещу тютюнопушенето и намаляването на починалите от рак, свързан с пушенето, разходопокривната пенсионна система страда.

Друг проблем на тази система на дефинирани пенсии е разделянето на хората на две групи от внасящи и получаващи, с което се създават два конфликта: вътре в поколенията и между поколенията.

Конфликтът вътре в поколенията означава, че двама човека, които работят на едно и също място през целия си живот и получават една и съща заплата и плащат една и съща осигуровка може да имат различни пенсии. Ако един от тези хора почине един ден преди пенсиониране той няма да получи нищо (освен незначителната наследствена пенсия за съпругата и децата му). От друга страна, другият човек, който доживее до деветдесет години ще спечели, тъй като

ползите, които ще получи, ще превишават разходите му. Трудно е да се твърди, че това е честно.

Конфликтът между поколенията означава, че ако две групи от внасящи и получаващи са напълно разделени, те имат сериозен стимул да действат в конфликт. Ако пенсията ти не зависи от сумата, която внасяш, ти се опитваш да допринесеш колкото е възможно по-малко – мотив за избягване на данъците. От друга страна, ако изобщо не плащаш цената за ползите си ти се опитваш да получиш все повече и повече по възможност чрез лобиране и чрез политическия процес. Играта за увеличаването на пенсиите е актуална през всяка година на избори в Словакия и все повече това се отнася за всички избори в Европа.

Последно, но не и по важност, некапиталовата система по самата си същност създава силна зависимост от правителството. Бисмарк е бил много добре запознат с факта, че ако доходите на народа му са напълно зависими от неговото правителство, той ще получи повече контрол над живота им. Въпросът към всички нас е: наистина ли искаме да сме зависими от някаква група от политици, чиито интереси са съмнителни или искаме сами да контролираме собствения си живот?

Предотвратяване на кризата на застаряването

Ако проблемите на разходопокривните системи са ясни и добре познати какво е решението за тях? Ще банкрутира ли правителството заради опасно нарастващия пенсионен дълг или може да се направи нещо? И ако може кой ще плати за това?

В кратката история на пенсионните реформи решаващи проблема с потисничеството от наследството на фон Бисмарк се наблюдават четири типа пенсионни реформи. Като ги сортираме от най-слабо до най-силно радикалната можем да споменем: промяна в параметрите, въображаеми сметки, системи с много стълбове и пълна приватизация на социалното осигуряване.

Политиците, които живеят само в краткосрочен времеви хоризонт са склонни да предпочетат промени в параметрите на некапиталовата пенсионна система пред по-радикалните решения, тъй като изискват предприемането на по-слабо радикални (макар и понякога твърде болезнени) стъпки. Промените в параметрите на некапиталовите системи обхващат основно увеличаването на задължителната пенсионна възраст, намаляването на пенсиите, увеличаването на ставките за задължителните осигуровки като най-често се съчетават две или три от тези мерки едновременно. Понякога те могат да се използват като много успешно и полезно лекарство за отрицателния баланс на некапиталовите системи, но ефектите от тях са само краткосрочни, тъй като те не премахват източника на проблема, а само последствията от него. Например, повишаването на процента на осигурителните ставки по брутните заплати увеличава приходите на разходопокривната система през следващите години, но не решава демографските проблеми и цялата пенсионна система започва отново да изпада в дефицити.

Абстрактните планове с дефинирани осигуровки са изградени, за да подражават на пенсионната система с дефинирани вноски, при които пенсиите зависят от вноските и доходността от инвестирането им. Пенсионните осигуровки плащани от работниците фиктивно се отбелязват в сметки, които носят някаква доходност. Така тези, които плащат повече, ще получат повече. Обаче, при абстрактните сметки доходността, която носят осигуровките, също е само абстрактна, определена от правителството, а не е резултат от инвестиране на пазара. Системите с абстрактни дефинирани осигуровки са некапиталови – в действителност не се натрупват или инвестират никакви пари. По тази причина някои икономисти ги наричат “некапиталови системи на дефинирани пенсии, облечени в дефинирани осигуровки”. Или - казано по-просто – пенсионерите могат да имат всякакви суми от фиктивни пари, натрупани в личните си сметки, но, ако в бъдеще няма достатъчно

работници, държавата ще бъде неспособна да им плаща пенсии за старост в зависимост от показанията на сметките им. Единственото предимство на тази система следователно е поздравата връзка между осигуровки и пенсии.

Останалите два модела пенсионна реформа включват приватизация на пенсионната система в смисъл на въвеждане на частен макар и силно регулиран, задължителен, напълно капиталов стълб от спестявания за пенсии.

Напълно капиталовата, задължителна пенсионна система означава, че вместо да плащат осигуровки в огромна държавна кошница, работниците ги натрупват в свои малки кошници – лични пенсионни сметки. Всеки работник изпраща част от своята брутна заплата в личната си сметка всеки месец. Тази сметка се управлява от частна “пенсионна компания” (въпреки че управлението от правителствен инвестиционен борд също е възможно). Парите на работниците не се изразходват веднага, за да покрият разходите за пенсионерите. Вместо това те се натрупват в лични сметки, инвестират се и носят реална доходност. През продуктивния си живот всеки работник трябва да има достатъчно натрупани средства в личната си сметка, за да си купи достоен пожизнен анюитет (пенсия) от застрахователна компания срещу тях.

В пенсионните схеми с много стълбове пенсионните осигуровки се разделят на две части: едната се плаща на правителствения некапиталов пенсионен стълб, а другата на задължителния, напълно капиталов, пенсионен стълб. След пенсионирането всеки работник получава две пенсии: една от държавата и друга от собствените си натрупани пенсионни спестявания. Правителствената пенсия може също да бъде плащана на онези, които са неспособни да натрупат достатъчно пари, за да си купят анюитетна пенсия за старост над някакво минимално равнище (в този случай говорим за изпробване на държавните пенсии за бедните). Възможно е да има и трети, доброволен стълб от лични спестявания над задължителните – тези доброволни спестявания обикновено се насърчават с благоприятно данъчно облагане в замяна на използването им само при пенсиониране; този допълнителен стълб е обикновено за средната класа и нагоре.

Някои страни като Чили напълно премахнаха некапиталовата разходопокривна система. В този случай на тотална приватизация на пенсионната система никой работник повече не плаща осигуровки (и също така не получава повече никаква пенсия от държавата). Частната, задължителна, напълно капиталова, пенсионна система е единственият доставчик на пенсии за възрастните хора. Ако някой е неспособен да натрупа достатъчно средства в тази единична, напълно капиталова система, правителството му плаща някакъв социален минимум, който се финансира чрез останалите данъци.

Въвеждането на напълно капиталова система има много предимства. Тя изразява истинската същност на пенсионната система (равнището на пенсионните спестявания зависи единствено от направените вноски и от доходността от инвестирането им). Затова напълно капиталовите системи не се влияят от демографското развитие. Те също така са много по-слабо податливи на контрол и погрешно управление от различни политически влияния. Парите в личните пенсионни сметки са частна собственост на работниците. Следователно те са субект на наследяване в случай на смърт на работника преди пенсионирането му. В хипотетичния случай на работника, умиращ ден преди пенсионирането си, пенсионните му спестявания стават притежание на съпругата и децата му.

Напълно капиталовите пенсионни системи са лек за повечето, ако не и за всички, проблеми на некапиталовите системи. Те са единственото решение на кризата от застаряването на населението, пред която са изправени настоящите разходопокривни системи в повечето развити страни.

Все пак преходът от некапиталова към напълно капиталова система също е доста скъп. Ако младите работници изпращат своите вноски в частните си сметки вместо тези пари да

покриват пенсиите на възрастните правителството трябва да намери необходимите средства за пенсии на сегашните пенсионери от други източници. А става въпрос за много пари. Непокритите задължения на разходопокривната пенсионна система, наречени също скрит пенсионен дълг (настоящата стойност на пенсиите, които Агенцията за социално осигуряване обещава да плати на сегашните работници и на пенсионираните хора в бъдеще), достигат повече от 200% от годишния БВП на Словакия! Тази сума би трябвало да бъде платена през следващите десетки години ако искаме напълно да преминем от разходопокривна към напълно капиталова система.

По тази причина финансирането на преходния дефицит беше проблем във всяка една от повече от тридесетте страни по света, които въведоха напълно капиталов стълб в пенсионната си система. Някои от тях бяха дори в по-трудна ситуация отколкото днес е Словакия.

По принцип съществуват много алтернативни отговора на въпроса “как да се покрие преходният дефицит”. Първо, промените в параметрите като повишението на пенсионната възраст са част от всяка пенсионна реформа, която въвежда лични пенсионни сметки. Това спомага за значителното ограничаване на непокритите задължения на разходопокривната система, тъй като намалява сумата, която правителството трябва да плати на пенсионерите. Обаче една успешна пенсионна реформа не трябва да намалява равнището на пенсиите за възрастните хора, които вече са пенсионирани. “Да посегнеш на парите на баба си” би било твърде нечестно и политически некоректно.

Останалата част от преходния дефицит може да бъде финансирана посредством три различни основни източника. Първо, приходите от приватизация на дяловете на правителството в бившите държавни предприятия могат да покрият преходния дефицит за няколко години. В Словакия приходите от продажбата на 49% дял от СПП – компания, пренасяща и разпределяща природен газ, са достатъчни за около 6 години. Втората алтернатива е т.нар. “данък преход”, основан на идеята, че в новата напълно капиталова пенсионна система са достатъчни по-малки вноски за придобиване на същата пенсия като при старата система. Затова работниците могат да внасят в личните си пенсионни сметки и някаква сума за финансиране на дефицитите (данък преход) и осигурителната им ставка все още ще бъде по-ниска отколкото при старата система. Последно, но не и по значение, общите данъчни приходи на правителството могат да покрият останалата част от преходните дефицити.

Словашкият начин: преглед

Правителството на Словакия реши да стартира обширна пенсионна реформа след парламентарните избори през 2002 г. През следващата година бяха подготвени два основни законодателни текста – Закон за социалното осигуряване и Закон за спестяванията за пенсии за старост. Тези два закона създадоха рамката за новата пенсионна система, която да започне да действа напълно от 1 януари 2005 г. Законът за социалното осигуряване постановява промени в некапиталовата пенсионна система, а Законът за спестяванията за пенсии за старост създава нов, напълно капиталов стълб в пенсионната система. Третият закон, който създава рамката за доброволни пенсионни схеми, все още не беше подготвен по времето на писане на тази статия.

Основните изменения в Закона за социалното осигуряване са: а) нов модел на изчисление на пенсиите от некапиталовата пенсионна система като се използва т.нар. “точки от личната заплата”, б) постепенно увеличаване на пенсионната възраст до 62 години, в) нова структура на задължителните осигуровки и пенсии и г) комплексно предефиниране на пенсиите за инвалидност. На основата на новия Закон за спестяванията за пенсии за старост пенсионните компании ще имат възможност да започнат бизнес в Словакия, като управляват личните пенсионни сметки на словашките работници.

Структурата на словашката пенсионна система е описана в следващата таблица. След пенсионната реформа ще има две различни пенсионни системи, които действат успоредно: едноколонна, държавна, некапиталова пенсионна система и двуколонна пенсионна система.

Схема на новата задължителна пенсионна система в Словакия	
<i>Държавна разходопокривна система</i>	<i>Двуколонна система</i>
<p>Един стълб, некапиталов</p> <p>- Осигуровка 28.75 % от brutната заплата</p> <ul style="list-style-type: none"> - 18 % за пенсия за старост - 6 % за инвалидност и за наследяване - 4.75 % за Резервен фонд <p>- Обещана средна пенсия за старост в размер на 50% от brutната заплата</p>	<p>1^{-ви} стълб - некапиталов</p> <p>- Осигуровка 19.75 % от brutната заплата</p> <ul style="list-style-type: none"> - 9 % за пенсия за старост - 6 % за инвалидност и за наследяване - 4.75 % за Резервен фонд <p>- Обещана средна пенсия за старост в размер на 25% от brutната заплата</p>
	<p>2^{-ри} стълб – напълно капиталов</p> <p>- Вноска 9 % от brutната заплата</p> <p>- Очаквана средна пенсия за старост в размер на 35% от brutната заплата</p>
<p>- За хората, които не желаят да преминат към новата двуколонна система и за всички, които желаят да се пенсионират след по-малко от 10 години</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Задължителна за хората, които навлизат на пръв път за пазара на труда след 1 януари 2005 г. - Хората, които решат да се пенсионират след не по-малко от 10 години могат да избират дали да останат в държавната разходопокривна система, или да преминат в тази нова двуколонна система

Едноколонната държавна пенсионна система не е нищо повече от оригиналната некапиталова пенсионна система, която познавахме в Словакия преди 2004 г., в нова форма. Тя е основана изключително на разходопокривно финансиране. В сравнение с оригиналната система осигурителната ставка е увеличена и е въведен нов компонент на “Солидарен резервен фонд” (който не е нищо повече от споменатия вече данък преход, но под друго име). Средната пенсия плащана от тази система - т.нар. коефициент на заместване на заплатата – трябва да бъде 50% от последната брутна заплата на осигурявания се.

Успоредната двуколонна пенсионна система трябва да започне да действа от 1 януари 2005 г. Първият стълб от тази двуколонна система трябва да бъде съвсем същият като при държавната едноколонна система, но с едно изключение: работниците ще плащат по-малък процент от brutната си заплата и средният коефициент на заместване на заплатата трябва също да бъде наполовина на този в другата система – само 25%. Вторият стълб е изцяло нов компонент, при който всички работници, които избират двуколонната система, ще спестяват 9% от brutните си заплати в лични пенсионни сметки. Очакваните средни пенсии за старост, платени от втория стълб, трябва да достигнат интервала от 32 до 35% от brutната заплата.

Всички хора, които вече са се пенсионирали или желаят да се пенсионират след по-малко от десет години ще трябва да останат в държавната система. Сегашните работници, които желаят да се пенсионират след не по-малко от десет години, имат свободата да избират: те могат или

да останат в държавната, некапиталова пенсионна система, или да отидат в новата двуколонна система. Всички граждани, които започнат да участват в работната сила след 1 януари 2005 г. ще трябва да станат клиенти на новата двуколонна пенсионна система.

Пенсионните фондове, където се натрупват спестяванията на работниците във втория стълб, ще се управляват от частни пенсионни дружества. Пенсионните дружества ще са поставени под стриктния контрол на Надзора на финансовите пазари. Всяко пенсионно дружество ще създаде три различни пенсионни фонда, всеки от които ще има различен портфейл от ценни книжа. Законът за спестяванията за пенсии за старост определя стриктни инвестиционни ограничения за всеки от тези фондове на базата на типа ценни книжа, на техните емитенти и рейтинги, като основната цел е да се диверсифицират възможните инвестиционни рискове.

Словашкият начин: предимства и недостатъци

Въпреки всички известни детайли за пенсионната реформа в Словакия днес е възможна само предварителна и несигурна преценка за бъдещето и. Съществуват три основни въпроса, които са важни. Първо, беше ли пенсионната реформа вярното решение за финансовите проблеми на словашката пенсионна система? Второ, по-добра ли е новата пенсионна система за работниците? Трето, ще се понижат ли процентът на преразпределение и данъчната тежест след реформата?

За съжаление отговорите на тези три въпроса не са задоволителни за повечето от експертите. Въпреки че има общо съгласие, че предприетата реформа е стъпка напред и подобрява пенсионната система, дискусиата относно детайлите на реформата е много по-разгорещена.

Новата пенсионна система намалява значително скрития пенсионен дълг на некапиталовата пенсионна система основно благодарение на увеличената пенсионна възраст на 62 години. Все пак, дори и при новата пенсионна система некапиталовият първи стълб ще продължи да създава нови непокрити задължения и скритият пенсионен дълг ще започне отново да нараства, достигайки сегашното равнище на годишен дефицит след около три десетилетия. От тази гледна точка такава пенсионна реформа като в Словакия не е решение на пенсионната криза – тя само я отлага за бъдещите поколения.

По-добра ли е реформираната пенсионна система за словашките работници? Да и не. Младите хора, които ще започнат да спестяват пари в лични сметки би трябвало да имат по-високи пенсии в бъдеще – в случай че вторият стълб няма проблеми с дейността си и натрупаните средства са в правилните ръце на изтъкнати международни финансови институции, които минимизират риска от измама. Това обаче не може да бъде оценено днес, тъй като до деня на написване на тази статия не е издаден все още нито един лиценз за пенсионно дружество.

А какво става с хората, които няма да могат да започнат да спестяват в свои сметки, тъй като са твърде стари или просто решат да не преминават към двуколонната система? Пенсиониранията хора би трябвало да спечелят от реформата, защото новият Закон за социалното осигуряване включва формула за периодично индексирание на пенсиите им. Бъдещите повишения на пенсиите би трябвало следователно да не бъдат повече в ръцете на политиците, те ще зависят от процента на инфлацията и растежа на заплатите.

Все пак групата на губещите е твърде голяма. Новата формула за изчисляване на пенсиите от новата държавна, некапиталова система е приета така че всеки работник с брутна заплата под сегашната средна би трябвало да получи по-ниска пенсия отколкото при предишната система, фактически до януари 2004 г. Ако разгледаме формата на кривата на доходите в Словакия ще забележим, че почти две трети от работниците, които в миналото са се осигурявали в старата пенсионна система ще загубят от реформата, тъй като пенсиите им ще бъдат по-ниски отколкото щяха да бъдат при предишната система.

Друга характеристика на реформирания некапиталов стълб е преминаването към основан на заслугите такъв, когато пенсионните планове са при дефинирани вноски. Т.е. дори и в случай на пенсии за старост платени от държавната некапиталова система равнището на пенсиите ще зависи само от равнището на brutните заплати, които са получавали работниците по време на живота си. На пръв поглед това изглежда като блестяща идея – пенсионната система ще осигурява стимули за хората да работят, да печелят повече и да спрат да избягват плащането на данъци. Обаче след по-внимателно вглеждане можем да забележим, че и в двете успоредни пенсионни системи (държавната некапиталова система и двуколонната система) няма гаранция за минимална солидарност. Ако пенсиите изцяло зависят от доходите и правителството не осигурява никаква минимална пенсия някои хора могат да се пенсионират без да изобщо да имат някакъв доход (освен незначителния от мрежата за социална сигурност).

Идеята за базирана на заслугите пенсионна система е добра. Вторият стълб е напълно базиран на заслуги – това, което внасяш в личната си пенсионна сметка, е това, което имаш когато остарееш. Идеалната двуколонна пенсионна система би осигурила заслуги във втория стълб и солидарност чрез първия – ако някой работник е неспособен да натрупа средства за минималната пенсия правителството ще добави липсващата част към неговата лична сметка. Частният сектор и държавата ще работят в симбиоза и хармония, всеки от които доставя това, в което е най-добър, а държавата е най-добра в осигуряването на социалния минимум за онези, които не са способни да го направят сами за себе си.

Обаче в новата словашка пенсионна система частният втори и държавният първи стълб ще се основават на заслугите, но не и на солидарността. Тази ситуация може най-точно да бъде сравнена със задължителната здравноосигурителна система – представете си държавна здравноосигурителна система, при която богатите хора с високи доходи биха получили най-добрата здравна услуга, самостоятелни болнични стаи с телевизор, приятни сестри, най-добрите лекарства, а бедните хора с ниски доходи не биха получили дори аспирин или инсулин. Да, тази система е възможна, но защо трябва да бъде държавна? Ролята на държавата не е да дава много на тези, които са добре, а да осигури мрежа за социална сигурност на хората, които имат нужда.

Отговорът на третия въпрос за процента на преразпределение е също отрицателен за пенсионната реформа. Процентът на задължителните осигуровки от brutната заплата се увеличи с 0.75 пункта – от 28 на 28.75%. При това горната граница за изчисляване на тези осигуровки нарасна от 32,000 словашки крони до три пъти размера на средната заплата, което е над 40,000 словашки крони. Тъй като част от осигуровките се плаща директно от работника, по този начин се намалява и неговият нетен доход; тази част нараства от 6.4 на 7% от brutната заплата, в резултат на което нетният доход на човек спадна средногодишно с 1,000 словашки крони.

Заклучение

В речника на чуждите думи е написано, че “реформа” означава “промяна”. Там обаче не се казва дали тази промяна ще подобри или ще влоши съществуващите условия.

От една страна, пенсионната реформа в Словакия ще бъде високо оценена от много чужди политици и икономисти от страни, където подобни решения биха били твърде радикални заради политическата реалност. От друга страна, мерките предприети в рамките на тази реформа биха могли да бъдат значително по-систематични и да доведат до много по-добри решения с минимални усилия и ниски допълнителни разходи. Словашката пенсионна реформа подобрява ситуацията на пенсионната система, но не решава напълно проблемите в нея. Въвеждането на лични пенсионни сметки – втори стълб на новата пенсионна система – беше

много важна, много добра стъпка. Положителните резултати от нея обаче ще зависят от качеството на надзора над новата пенсионна система и позитивите могат да бъдат дори “изядени” от големите недостатъци на некапиталовия, държавен, първи стълб на новата пенсионна система.